

Zieke bisschop Smeets leeft in blessuretijd: ‘Het wordt avond en de dag loopt ten einde’

Bron: Dagblad De Limburger 1 april 2023 door Marco van Kampen en Serge Sekhuis

Bisschop Harrie Smeets. — © Jeroen Kuit

Roermond - Nu hij is gestopt met de chemo en bestralingen die de groei van zijn beide hersentumoren remden, weet bisschop Harrie Smeets: het einde nadert. Een gesprek aan de vooravond van Pasen.

Zijn gezicht is voller geworden, zijn stem klinkt hees. Hij spreekt met lichte vertraging, moet soms zoeken naar woorden. De bisschop is ziek. En wordt niet meer beter. Dat wist hij al een tijdje, maar onlangs kreeg hij de definitieve onheilstijding: de behandeling is stopgezet. De weg naar het einde is ingeslagen, dat beseft hij terdege.

Slecht nieuws

Op 5 januari toog Harrie Smeets voor de zoveelste keer richting het oncologiecentrum van het ziekenhuis in Maastricht. Diep van binnen hield hij al rekening met slecht nieuws. „Intuïtief voelde ik dat het fout zat, dat het nieuwe jaar slecht beginnen zou. Ik zei het tegen mijn zus en haar man, die me al die keren hebben begeleid. Ik kreeg gelijk.” De monseigneur krijgt te horen dat er een tweede tumor is ontdekt en dat verder bestralen risicovol is. „Ik kon nog kiezen voor een

experimentele therapie in Rotterdam, waar je misschien meer dood dan levend van terugkomt, maar vond het genoeg zo”, aldus de 62-jarige.

Paus

De bisschop leeft al bijna twee jaar in ‘blessuretijd’. Veel langer dan verwacht. In juni 2021 werd bij hem een hersentumor aangetroffen. Meerdere chemo- en bestralingskuren hielden de kanker nog enigszins in bedwang, waardoor hij nog enkele bijzondere hoofdstukken kon toevoegen aan zijn rijke carrière. Daar is hij dankbaar voor. „Statistisch gezien is me al meer extra tijd gegeven dan verwacht. Laat helder zijn: geen mens gaat graag dood, maar wie had in de zomer van 2021 gedacht dat ik nog twee keer Kerstmis en Pasen zou mogen vieren? Ik niet.”

Smeets begint te stralen als zijn ad-liminareis naar Rome, in november, ter sprake komt. Het bezoek van alle Nederlandse bisschoppen aan het graf van de apostel Petrus in de St. Pieter en de audiëntie bij de paus. „Gelukkig had ik wat ‘sterke jongens’ meegenomen, want geloof me: rolstoelvriendelijk is de eeuwige stad niet. Ze hebben me heel wat trappen opgetild.” De bisschop had in Rome een onderonsje met paus Franciscus, die hem persoonlijk een hart onder de riem stak. Wat het hoofd van de rooms-katholieke kerk hem precies toevertrouwde? Een flauwe glimlach verschijnt op het gezicht van Smeets. „Dat is iets tussen de paus en mij en blijft een geheim van het Vaticaan.”

Pensioen

De onlangs overleden emeritus-paus Benedictus koos er - ongebruikelijk - voor om met emeritaat te gaan. Omdat het fysiek niet meer ging. Frans Wiertz, zijn voorganger in ons bisdom, had een ernstige oogziekte en was blij dat hij op z'n 75ste mocht stoppen. Smeets kiest een andere route. „Ik wil zo lang mogelijk doorgaan, omdat ik dit – het bisschopsambt – nou eenmaal als taak heb gekregen en op me heb genomen. Ik wil het stukje leven wat ik nog heb zinvol besteden: de voldoening dat ik dingen heb gedaan – hoe kort ook de tijd die mij op aarde is gegeven – die voor dit bisdom van belang zijn.”

Een prognose wilde Smeets indertijd van de oncoloog in het MUMC+ niet horen. En dat wil hij nog steeds niet. „De dokter zei me in januari: ‘U moet gaan genieten nu’. Hij bedoelde waarschijnlijk: pluk de dag, nu die dagen geteld zijn. Ga een mooie wereldreis maken of zo. Nee, die behoefte voel ik totaal niet.”

Vertrouwelingen

De bisschop vertelt een clubje vertrouwelingen om zich heen te hebben verzameld. „Mensen die me eerlijk zullen zeggen als ik wartaal begin uit te slaan of het anderszins écht onverantwoord wordt.” Ja, hij heeft het soms zwaar. Rept van een ‘uitputtingslag’. Eén afspraak per dag doet hij nog, meer laat hij niet meer inplannen. Maar nog verheugt hij zich er op om op tweede paasdag in Maastricht bij de opening

van het nieuwe processieseizoen te zijn: de kleine ommegang rond de OLV-basiliek daar.

Sinds hij ziek werd, probeert hij elke zondag in een andere kerk ergens in het bisdom de mis bij te wonen. Vaak onaangekondigd. „Negentig heb ik er al gehad.” Hij ziet ook hoe ‘zijn’ kerk leegloopt. Corona heeft er flink ingehakt: maandenlang waren alle kerken dicht, om besmetting te voorkomen. Nadien kwamen lang niet alle gelovigen terug. Jonge aanwas is er niet of nauwelijks. De bisschop heeft de trend niet kunnen keren, maar blijft daar wel op hopen. „Dat is confronterend, maar pijn doet het me niet. Vaak zitten we met een kleine groep in de kapel, mensen bidden en zingen actief mee. Dat is hoe je samen liturgie viert. Natuurlijk zou ik liever een volle kerk zien, maar dit intieme heeft ook iets moois. Zo begon het ooit, heel klein. Ik neem straks met een goed gevoel afscheid.”

Bisschop Smeets. — © Jeroen Kuit

Begrafenis

Smeets denkt terug aan zijn tijd als pastoor in Maastricht. De schooldirecteur aan wie hij vroeg of hij de kinderen eens per week mocht laten kennismaken met de Bijbel. „Het mocht, maar de man zelf had er weinig vertrouwen in. Als je die verhalen goed vertelt... In alle bescheidenheid, dat kan ik: ze hingen aan mijn lippen. Smulden ervan. Soms moest ik afzeggen wegens een uitvaart. Maanden later zei diezelfde directeur: 'Ik weet niet wat er aan de hand is, maar de kinderen beginnen op maandag al te vragen 'hij heeft toch geen begrafenis?'" De bisschop wil maar zeggen: hoop doet leven.

Wapenspreuk

Toen hij het ambt in oktober 2018 aanvaardde, rekende Smeets er nog op zeker zeventien jaar vol te gaan maken. Het zullen er, behoudens een wonder, beduidend minder worden.

Hoe wil de 24ste bisschop van Roermond worden herinnerd? „In Godsnaam mensen liefhebben, is de wapenspreuk die ik heb gekozen. Ik hoop dat ik dat een beetje heb kunnen doen, dan is het mij goed”, klinkt het bescheiden. „Ik heb als priester zoveel mensen bijgestaan in de fase van hun leven waarin ik nu zelf zit. Niet iedereen kan even makkelijk loslaten. Ik heb mensen in alle rust zien sterven, anderen juist onrustig. Hoe ik zelf zal gaan? Ik weet niet wat nog komen gaat: wellicht vinden ze me morgen dood in een stoel. Ik ben hoe dan ook dankbaar voor het leven dat ik heb gehad.” Hoe hij zelf het hiernamaals ziet? „Onze zintuigen, hoe goed ze ook functioneren, zijn te beperkt om je voor te stellen waar we naartoe gaan.”

Opvolger

Het ligt gevoelig, maar de monseigneur vindt het goed dat we samen vooruit kijken naar de tijd na hem. Als straks de zetel 'vacant' is, gaat het kapittel – het belangrijkste adviesorgaan van het bisdom – op zoek naar een opvolger. Uiteindelijk gaat er een lijstje met drie namen naar Rome. De Limburgse kerk heeft afgelopen jaren, bij gebrek aan 'eigen' roepingen, met de interne opleiding en aanstelling van priesters uit vooral India een kleurtje gekregen. Kan dit het voor Nederland het historische moment zijn om te kiezen voor een allochtone bisschop? „Ik zou niet weten waarom niet, al zijn de meeste Indiërs nog relatief jong. Ze worden, wat ik hoor, in elk geval hartelijk ontvangen hier. Ze brengen ook karakter met zich mee.” Of er al over wordt gesproken, voorzichtig? „Nee, dat is pas iets voor als ik mijn ogen heb gesloten.”

Smeets hoopt in elk geval bijgedragen te hebben aan een zachte landing voor zijn opvolger. Als voorbeeld noemt hij de inkrimping van de eigen behuizing, uit financiële nood geboren. Het besluit om de kantoren van het bisdom te centraliseren aan de Swalmerstraat en het zo vertrouwde bisschopshuis in de verkoop te zetten. „Daar wordt mijn opvolger in elk geval niet meer mee belast.”

Emmaus

Vorig jaar met Pasen bundelde het bisdom de traditionele paasoverwegingen die Smeets in zijn tijd als deken van Venray schreef: Getuigen van de verrijzenis. Dit jaar houdt hij het bij een bidprentje. Op de voorkant staat een schilderij uit de Kornelimünsterabdij in Aken, de uitbeelding van het Bijbelverhaal over de Emmausgangers. Twee van zijn leerlingen die daags na Jezus' kruisiging in Jeruzalem naar het dorp Emmaus wandelen en onderweg gezelschap krijgen van een 'vreemdeling', die ze pas 's avonds nadat ze hem hebben uitgenodigd om bij hen te blijven, herkennen. Als ze aan tafel zitten, bij het breken van het brood: het is hun leermeester zelf, verreezen uit de dood. Op de achterkant prijkt een persoonlijke gedachte van de zieke bisschop: ook al herken je Jezus niet, weet en vertrouw erop dat hij altijd en overal met je meeloopt. Het is dé christelijke levenssteun. Smeets kijkt nog eens naar het bidprentje. Hij slikt, zijn ogen worden vochtig. We mogen het gerust weten: de bisschop voelt zich sterker dan ooit verbonden met juist dit verhaal. „Blijf bij ons, want het wordt avond en de dag loopt ten einde.”

Bisschops Smeets. — © Jeroen Kuit